

In elke Waterspiegel vragen wij een columnist zijn of haar visie te geven op een actueel thema. Deze keer is dat Jessica den Outer, meester in internationaal milieurecht en werkzaam als consultant, schrijfster en spreker op het gebied van rechten voor de natuur.

Maas in de wet

In eerste instantie kan het idee van een rivier met eigen rechten misschien wel onmogelijk lijken. De praktijk in andere landen laat zien dat niets minder waar is. In een kleine 50 jaar tijd heeft de 'rechten voor de natuur'-beweging zich onwijs snel ontwikkeld. Ruim 25 landen geven vandaag de dag rechten aan de natuur. Rivieren behoren tot de meest populaire natuurentiteiten die rechten krijgen toegekend. Zo hebben rivieren in bijvoorbeeld Bangladesh, Nieuw-Zeeland, Australië, Ecuador en Colombia een rechtspersoonlijkheidsstatus.

Het concept 'rechten voor de natuur' introduceert een ecocentrische aanpak in ethiek en recht, waarbij het welzijn van de natuur centraal staat. Binnen deze benadering past het idee dat de natuur bepaalde rechten heeft, net zoals jij en ik rechten hebben. Zo verklaarde het constitutionele hof in Colombia dat de Atrato-rivier rechten moet hebben voor haar bescherming, behoud, onderhoud en herstel. Waterlichamen in Florida, inclusief beekjes, rivieren en moerassen, hebben het recht om te bestaan, te stromen, beschermd te worden tegen vervuiling en om een gezond ecosysteem in stand te houden.

De rechten die worden toegekend aan rivieren zijn procedureel (om voor een rechtbank te kunnen verschijnen) en/of materieel: bijvoorbeeld het recht om vrij te zijn van verontreiniging. Deze rechten worden gewaarborgd door menselijke voogden. Zo zijn voor de Whanganui-rivier in Nieuw-Zeeland voogden aangesteld vanuit de lokale Maori-stam en vanuit The Crown (de regering). In de praktijk zien we vaak dat ecologische belangen van de natuur het onderspit delven tegenover bijvoorbeeld economische belangen. Ik geloof dat rechten en de bijbehorende menselijke voogden hier de oplossing voor kunnen zijn. Hierdoor krijgt de rivier daadwerkelijk 'een stem' in onze maatschappij en kan ze opkomen voor haar eigen belangen.

De wereldwijde voorbeelden van rechten voor rivieren brachten mij aan het denken: zou de Maas de eerste rivier in Nederland (en Europa) kunnen worden met rechten? Samen met de Maas Cleanup begon ik aan een verkenning. De Maas Cleanup is een collectief van bedrijven, burgers, activisten, vrijwilligers en beleidsmakers die zich inzetten voor een schone Maas. We hebben ons gemobiliseerd om de riviernatuur schoon te krijgen en het (zwerf)afvalprobleem op te lossen. Naast kennis en ervaring delen, zijn we ook heel praktisch: in slechts één opruimdag in 2020 hebben we meer dan 6.000 kilo afval in en rond de rivier opgehaald. Om vervuiling en andere uitdagingen bij de bescherming van de rivier aan te pakken, beseften we dat structurele oplossingen nodig zijn. Daarom onderzoekt een Maas Cleanup-projectgroep nu rechten voor de Maas.

Wij willen deze rechten van de Maas op de politieke agenda zetten in Nederland en hebben daarom in juni 2021 de petitie 'Maas in de wet' gelanceerd. Met deze petitie vragen wij aandacht voor de fundamentele rechten van de Maas: onder andere het recht om te stromen; het recht om vrij te zijn van verontreiniging; het recht op inheemse biodiversiteit; en het recht op herstel. Na 18 september, World Cleanup Day, presenteren wij onze petitie aan de Tweede Kamer.

Teken de petitie hier:

Jessica den Outer, meester in internationaal milieurecht en werkzaam als consultant, schrijfster en spreker op het gebied van rechten voor de natuur.